

Sgall, Petr

Ke vztahu mezi lingvistickým a logickým bádáním v syntaxi

In: *Otázky slovanské syntaxe : sborník brněnské syntaktické konference*, 17.-21.IV.1961. Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, pp. 296

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/119429>

Access Date: 24. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

KE VZTAHU MEZI LINGVISTICKÝM A LOGICKÝM BĀDÁNĪM V SYNTAXI

PETR SGALL (Praha)

Vztah mezi jazykem a myšlením je nutno řešit na hlubším základě — pouhým filosofickým přístupem sotva dojdeme k pevným výsledkům. Je třeba využít logiky, která jako věda o myšlení k jistým výsledkům dospěla; vadí ovšem rozdíl mezi chápáním „syntaktických vztahů“ v logice a v mluvnicí. Nové práce se snaží tento rozdíl překlenout, podnětná je zvl. práce Revzinova. Umožňuje rozlišit v plánu syntaktickém čtyři větné členy: subjekt, predikát, nutné doplnění (zpravidla objekt) a determinující člen, který není nutným doplněním (další dělení je dáno spojením s jinými hledisky). Toto dělení je čistě formální; i subjekt lze od predikátu odlišit formálně tak, že je to člen, který u sebe nemívá nutné doplnění. Tyto 4 členy odpovídají jednotkám významového členění výpovědi: činitel, děj, zasažený předmět, volnější určení. Je tedy spojení mezi formálně syntaktickou a významovou výstavbou, ale je složité. V jednočlenných větách je místo subjektu a predikátu jen jeden člen.

Tato analýza platí pro jazyky slovanské i pro četné jazyky jiné. Je účelné hledat jistý jednotný základ všech jazyků, tj. podmínky nutné k tomu, aby jazyk mohl plnit své funkce; na tom by bylo možno budovat obecnou teorii syntaxe; to obecné a společné ve všech jazycích bude mít také nejtěsnější vztah k myšlení.

KE VZTAHU JAZYKA A MYŠLENÍ V SYNTAXI

PAVEL TROST (Praha)

Je přirozené, že na konferenci o historické syntaxi přichází na přetřes otázka vztahů mezi jazykem a myšlením. Jako blízký, ne-li laciný výklad historických změn v syntaxi se nabízí jejich výklad vývojem myšlení.

Dříve měla jazykověda všeobecně snahu vykládat hláskové změny fyziologicky a gramatické změny psychologicky. Pokud jde o hláskové změny, víme dnes všichni, že fyziologický „výklad“ je zásadně pochybený. Anatomie a fyziologie mluvidel je stejná pro příslušníky různých jazyků, ale různé jazyky podléhají různým hláskoslovným změnám. Jak tedy máme historické změny hláskovné vykládat? Pokusy vosslerovců i hláskové jevy vykládat „duchem národa“ nebo „duchem doby“ už dávno zapadly. Odmítáme-li dnes fyziologický a „duchovědný“ výklad hláskových změn, nepokládáme tyto změny za náhodné. Je-li snad náhodná jednotlivá změna,